

İLKÖĞRETİM ÖĞRETMEN ADAYLARININ KÜLTÜR ALGILARININ KÜLTÜR ALT BOYUTLARINA GÖRE İNCELENMESİ

İhsan ÜNLÜ

Erzincan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, iunlu@erzincan.edu.tr

Selçuk ILGAZ

Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi, ilgaz@atauni.edu.tr

Hakan ÖRTEN

Atatürk Üniversitesi, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi, ortenhakan@hotmail.com

Özet

Bu araştırmada da ilköğretim öğretmen adaylarının kültür algıları bireyselci ve toplulukçu olarak analiz edilmeye çalışılmıştır. Çalışma nicel araştırma yöntemi doğrultusunda betimsel olarak planlanmıştır. Bu araştırmada Wasti (2003) tarafından uyarlaması yapılan Bireysellik-Toplulukçuluk Ölçeği (BTÖ) kullanılmıştır. Bireysellik ve Toplulukçuluk ölçeği iç tutarlılık katsayısı .82, alt faktörlere ait iç tutarlılık katsayıları ise; yatay toplulukçuluk için .68, yatay bireysellik için .72, dikey toplulukçuluk için .64, dikey bireysellik için .70 olarak tespit edilmiştir. Bu araştırmanın örneklemini Erzincan Üniversitesi, İlköğretim Bölümünde öğrenim görmekte olan Sosyal Bilgiler, Sınıf, Fen Bilgisi ve Matematik Öğretmenliği'ndeki 303 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan öğretmen adayları her sınıf düzeyinden tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılarak seçilmiştir. Elde edilen verilerin analizi sonucunda öğretmen adaylarının dikey toplulukçu ve yatay bireyselci puanlarının yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Literatür incelendiğinde Türkiye'nin dikey toplulukçu bir kültüre sahip olduğu görülmektedir. Bu sonuçlara bağlı olarak Türkiye'nin gelenekselci kültür anlayışından bireyselci kültür anlayışına doğru bir değişimin içinde olduğu söylenebilir. Bu tarz değişimlerin ise genel olarak kültürün karmaşıklaştığı ülkelerde görüldüğü belirtilebilir. Buna göre, kültürün karmaşıklık düzeyi arttıkça bireyselci eğilimin de arttığı söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Kültür, Öğretmen, Bireysellik, Toplulukçuluk.

RESEARCHING THE PRIMARY EDUCATION CANDIDATE TEACHERS' CULTURAL PERCEPTIONS ACCORDING TO THE CULTURAL LOWER DIMENSIONS

Abstract

In this research, the cultural perceptions of primary education candidate teachers are tried to be analysed as individualistic and collectivistic. This study is planned as descriptive based on quantitative research method. In this research, Individualism-Collectivism Scale, adapted by Wasti (2003), was used. Individualism and Collectivism scale internal consistency coefficient is .82, internal consistency coefficient pertaining to the sub-factors are determined for horizontal collectivism is .68, for horizontal individualism is .72, for vertical collectivism is .64, for vertical individualism is .70. Sampling of this research consists of 303. Candidate teachers studying in departments of Social Studies, School Teaching, Science and Maths, in Primary Education department, in Erzincan University. At the result of the acquired datas' analysis, it's concluded that candidate teachers' vertical collectivism and horizontal individualism marks were high. When the literature is reviewed, it's seen that Turkey has a horizontal collectivistic culture. Depending on these results, it's possible to say that Turkey is in a state of flux from traditionalist culture mentality to individualistic culture mentality. It may be stated that, these kinds of changes are usually seen in countries where the culture becomes complex. It can be said so as the level of cultural complexity increases, individualistic tendency also increases.

Key Words: Culture, Culture Perception, Candidate Teacher

Giriş

İnsanoğlunun dünya üzerindeki varlığının neticesi olarak açıklanan kültür kavramı binlerce yıllık bir birikimin neticesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Geçmişte kalan ve günümüzde varlığını sürdüren kültürleri karşılaştıran antropologlar; bütün kültürlerin paylaştığı ortak noktaların olduğunu belirtmiş olmalarına rağmen (Çavuşoğlu, 2000; Haviland, Prins, Walrath ve Mcbride, 2008; Jamal ve Chapman, 2000), çok çeşitli ve değişik anlamlarda kullanılan kültür kavramı hakkında yüzyıllardır net bir tanım yapılamamıştır (Triandis, Bontempo, Villarel, Asai, & Lucca, 1988, s. 323).

Hofstede (1984), kültürü, bir kategorinin üyelerini bir başka kategoriden ayıran temel bir zihinsel programa, Linton (1945), başkalarıyla paylaşılan ve başkalarına aktarılan öğrenilmiş davranışlar ve bu davranışların sonuçlarına, Kluckhohn (1954), yaşananlarla ilgili anıların saklandığı insan hafızasını, toplumun bütün olarak birikimlerini sakladığı ve geleceğe aktardığı mirası kültüre benzetmektedir. Yapılan tanımlamaların sonucunda ortaya çıkan benzer ifadelerden hareket ederek kültürün insanlar tarafından ortaya çıkarılmış olması, gelecek nesillere aktarılması, başkalarıyla paylaşılması ve davranışı biçimlendirmesi kültür tanımlarında yer alması gereken ortak ifadeler olarak nitelendirilebilir (Triandis, 1994).

Tek bir kültür tanımı ortaya koymada yaşanan bu zorluk bilim insanlarını kültürü tanımlamak yerine, nasıl ve hangi amaçlarla kullanıldığına bakmaya yöneltmiştir (Barker, 2000, 5). Bu durumda kültürün evrenselliği, yerelliği, değişkenliği, işlevselliği, zorunluluğu veya serbestliği, öğretilebilirliği, tarihselliği, imgesel veya simgesel ifadesi, kalıtsallığı, geleneksel veya modern olma durumları tartışılmaya başlanmıştır.

Hofstede (1980), (Akt: Gümüş, 2009), IBM çalışanlarının değer tercihlerini araştırdığı bir araştırmasında 4 farklı kültür boyutundan söz etmiştir. Bunlar; belirsizlikten kaçınma, bireysellik, güç uzaklığı (toplulukçuluk) ve erkeksilik”tir. Daha sonraki araştırmalarda bu boyutlardan en çok kullanılanları, bireysellik ve toplulukçuluk olmuştur. Bireysellik ve toplulukçuluk kültürün alt boyutlarından sadece ikisidir. Bu kavramların anlamları toplumlara ve toplumsal ilişkilere göre değişkenlik gösterir (Gümüş, 2009). Sanayileşme, farklı meslek gruplarının ortaya çıkması, gelir seviyelerindeki iyileşmeler, çalışma koşullarındaki rahatlama, demokrasi bilincinin gelişmesi, insanların kendilerine ayırabildikleri zamanın artması, kısaca yaşam koşulları ve toplumsal gereksinimlerdeki farklılaşmalar birçok bireysellik ve toplulukçuluk çeşidinin ortaya çıkmasına neden olmuştur (Realo ve ark. 1997). Bilim insanları bireyselliği, modern kültür değerleriyle, toplulukçuluğu ise geleneksel kültür değerleriyle açıklamaktadır. Bu ise kültürel değişim sürecinin varlığını ve ne kadar sancılı olduğunu gösteren bir açıklamadır (Haviland ve diğ. 2008). Bireyselci kültürlerde, birey özerktir ve içinde yaşadığı topluluktan bağımsızdır, kendi amaçları grubunun hedeflerinden daha önemlidir ve grubun

normlarına göre değil kendi istek ve tutumlarına göre davranır. Ayrıca bu kişiler toplumca tanınma, haz ve başarı değerlerinin peşindedir (Hogg ve Vaughan, 2007). Toplulukçu kültürlerdeyse, birey daha empatik, başkalarını da düşünen (Church ve Lonner, 1998), birlikte yaşadığı topluluğa bağımlı olan; topluluğun amaçlarını önemseyen, davranışlarını topluluğun normlarına göre ayarlayan, toplulukla uyumlu, işbirliğine, sosyal desteğe, eşitliğe ve doğruluğa eğimli bireydir. (Bontempo, Lobel ve Triandis, 1990; Hogg ve Vaughan, 2007; Mills ve Clark, 1982).

Ayrıca, kültürün bireysel ve toplulukçu olarak da nitelendirilmesinde kültürün karmaşıklığı da bir etken olmuştur. Bireyselci kültürlerdeki bireyselcilik düzeyi kültürün karmaşıklığıyla doğru orantılı olarak artmaktadır (Triandis, 1994, 1995), ki buradan kültürlerin karmaşıklık açısından farklılaştıkları sonucu ortaya çıkar (Chick, 1997). Buna göre, kültürün karmaşıklık düzeyi arttıkça bireyselci eğilim de artar (Gümüş, 2009).

Bu kavramların ölçümü her zaman sorunlu olmuş, birçok yöntem geliştirilmiş ancak ortak bir noktaya varılamamıştır. Bireyselcilik ve toplulukçuluk kavramlarının ölçülebilmesi için birçok yöntem denenmiş olmasına rağmen istenilen sonuç elde edilememiştir. Gelen eleştiriler neticesinde Triandis (1995) ve Singelis, Triandis, Bhawuk & Gelfand (1995) bireyselcilik-toplulukçuluk boyutuna onu dik olarak kesen bir boyut daha eklemiştir. Bireyselcilik ve toplulukçuluk kavramlarını yatay ve dikey olarak kesen iki boyutun eklenmesiyle dört ayrı tür kültür ortaya çıkmaktadır. Bunlar, bireylerin arzu ettikleri her şeyi en iyi biçimde yapmaya çalıştıkları dikey-bireyselci (Örn. İngiltere), bireylerin gruplarındaki normlara uyma mecburiyeti ve kendilerini gruplarına adamaya hazır oldukları dikey toplulukçu (Örn. Japonya), bireylerin özgürce her istediklerini gerçekleştirebildiği yatay bireyselci (Örn. İsveç) ve bireylerin kendi beklentilerinin gruplarıyla adeta bütünleştiği yatay-toplulukçu (Örn. Çin) kültürlerdir. Bu dört grubun özellikleri ayrıca Singelis ve ark. (1995) tarafından kısaca şöyle özetlenmiştir; yatay bireyselciler bağımsız ve eşit konumda, dikey bireyselciler bağımsız ve farklı konumda, yatay toplulukçular bağımlı ve eşit konumda ve dikey toplulukçular da bağımlı ve farklı konumda olmayı isteyen ve kabul eden bireylerdir. Türkiye bu kültür alt boyutlarından dikey toplulukçu gruba dâhil edilmiştir (Gümüş, 2009).

Yöntem

Bu araştırma nicel araştırma yöntemi doğrultusunda betimsel araştırma deseni kullanılarak hazırlanmıştır.

Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın örneklemini Erzincan Üniversitesi, İlköğretim Bölümünde öğrenim görmekte olan Sosyal Bilgiler öğretmenliği, Sınıf öğretmenliği, Fen Bilgisi öğretmenliği ve Matematik Öğretmenliğinden 303 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının 178'ini kız, 125'ini ise erkek bireyler

oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan öğretmen adayları her sınıf düzeyinden tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılarak seçilmiştir.

Tablo 1. Araştırma örnekleme ilişkine ilişkin dağılım

N	Sosyal	Sınıf	Fen	Matematik	Toplam
Kız	25	45	63	45	178
Erkek	45	32	26	22	125
Toplam	70	77	89	67	303

Veri Toplama Araçları

Kültür boyutları Wasti (2003) tarafından uyarlaması yapılan Bireysellik-Toplulukçuluk Ölçeği (BTÖ) yardımıyla ölçülmüştür. Wasti (2003) tarafından dilimize uyarlanmış ve güvenilirlik çalışması yapılmıştır.

Bu araştırmada ise; Bireysellik ve Toplulukçuluk ölçeği iç tutarlılık katsayısı .82, alt faktörlere ait iç tutarlılık katsayıları ise; yatay toplulukçuluk için .68, yatay bireysellik için .72, dikey toplulukçuluk için .64, dikey bireysellik için .70 olarak tespit edilmiştir.

Bu veriler ışığında kullanılan ölçeğin veri elde etme noktasında güvenilir olduğu söylenebilir.

5’li likert tipi olarak hazırlanan ölçeği oluşturan alt faktörler;

1. Faktör: Yatay Toplulukçu: 9 Madde (9-45 puan aralığı)
2. Faktör: Yatay Bireyselci: 10 Madde (10-50 puan aralığı)
3. Faktör: Dikey Toplulukçu: 10 Madde (10-50 puan aralığı)
4. Faktör: Dikey Bireyselci: 8 Madde (8-40 puan aralığı)

Verilerin Analizi

Bireysellik-Toplulukçuluk Ölçeğinden elde edilen verilere ait ortalama ve standart sapma değerleri, istatistik paket programı kullanılarak her bir faktör için ayrı ayrı belirlendi. Cinsiyetlerine göre kültür algılarının karşılaştırılmasında verilerin normal dağılım göstermelerinden dolayı Independent Student T testi kullanıldı.

Bulgular ve Yorum

Tablo 2. Öğretmen adaylarının “yatay toplulukçu” kültür boyutuna yönelik madde ve genel ortalama puanları

1. Faktör: Yatay Toplulukçu	N	X	SS
s1 Benim mutluluğum çevremdekilerin mutluluğuna çok bağlıdır.	303	3,75	1,11
s5 Yakın çevremdekilerin birbiriyle uyumunu muhafaza etmek benim için önemlidir.	303	4,02	,89
s7 Komşularıyla ufak tefek şeyleri paylaşmak hoşuma gider	303	4,27	,82
s8 İş arkadaşlarının iyiliği benim için önemlidir.	303	4,32	,75

s10 İş arkadaşlarımdan biri ödül kazansa gurur duyarım.	303	4,17	,79
s24 Bir karar vermeden önce yakın arkadaşlara danışıp onların fikirlerini almak önemlidir.	303	3,99	,86
s25 Maddi güçlük içinde olan bir akrabama imkânlarım ölçüsünde yardım ederim.	303	4,39	,79
s29 Başkalarıyla işbirliği yaptığım zaman kendimi iyi hissederim.	303	3,95	,87
s33 Benim için zevk başkalarıyla vakit geçirmektir.	303	3,29	1,29
Toplam	303	36,15	4,28

Tablo 2’de öğretmen adaylarının yatay toplulukçu boyutuna yönelik genel ortalama puanlarının $36,15 \pm 4,28$ olduğu görülmektedir. Tablo 2’den anlaşılan şudur ki bu kategorideki maddelere cevap veren öğretmen adayları genelde uyumlu ve birlikte çalışmaya yatkındır. Ancak öğretmen adaylarının bu uyum ve işbirliğinin belirli konularda ve belirli bir seviyede olmasını istedikleri söylenebilir.

Tablo 3. Öğretmen adaylarının “yatay bireyselci” kültür boyutuna yönelik madde ve genel ortalama puanları

2. Faktör: Yatay Bireyselci	N	X	SS
s11 Özgün bir birey olmak benim için önemlidir	303	4,55	,70
s13 Çoğu zaman kendi bildiğim gibi yaşarım.	303	3,87	1,04
s15 Başkalarına güvenmektense kendime güvenirim.	303	3,56	1,22
s18 Başkalarından bağımsız bireysel kimliğim benim için çok önemlidir.	303	4,24	,92
s20 Bireysel kimliğim benim için çok önemlidir.	303	4,53	,67
s21 Ben başkalarından ayrı özgün bir bireyim.	303	4,02	1,05
s23 Kendine özgü ve başkalarından farklı olmaktan hoşlanırım.	303	4,32	,84
s27 İnsan hayatını başkalarından bağımsız olarak yaşamalıdır	303	2,89	1,29
s31 İnsanlarla açık ve dosdoğru konuşmayı tercih ederim.	303	4,39	,79
s35 Eğer başarılı oluyorsam bu benim yeteneklerim sayesinde.	303	3,44	1,08
Toplam	303	39,81	5,07

Tablo 3’te öğretmen adaylarının yatay bireyselci boyutuna yönelik genel ortalama puanlarının $39,81 \pm 5,07$ olduğu görülmektedir. Tablo 3 incelendiğinde, dikey toplulukçu kültür modeline uyduğu söylenen Türk örneklemin yatay bireyselci puanının da yüksek çıktığı görülmektedir. Başarı, kimlik ve bireysellik ilgili maddelere öğretmen adaylarının oldukça net cevaplar verdiği görülmekle birlikte, yatay bireyselci kültür boyutuna ait puanların yüksek çıkmasının aslında birçok sebebi olabilir.

Tablo 4. Öğretmen adaylarının “dikey toplulukçu” kültür boyutuna yönelik madde ve genel ortalama puanları

3. Faktör: Dikey Toplulukçu	N	X	SS
s3 Yakın çevrem için kişisel çıkararımdan fedakârlık ederim.	303	3,99	1,05
s14 Yakın çevremın kararlarına saygı göstermek benim için önemlidir.	303	4,31	,68
s16 Ne fedakârlık gerekirse gereksin aile bireyleri birbirlerine kenetlenmelidir.	303	4,69	,58
s17 Anne-baba ve çocuklar mümkün olduğu kadar birlikte kalmalıdır.	303	4,41	,93
s19 Kendi isteklerimden fedakârlık yapmak gerekse de aileme bakmak benim görevimdir.	303	4,63	,69
s22 Yakın çevremde çoğunluğun isteklerine saygı gösteririm.	303	4,02	,92
s28 Çok hoşuma giden bir şeyden ailem onaylamazsa vazgeçerim.	303	3,36	1,15
s32 Çocuklara vazifenin eğlenceden önce geldiği öğretilmelidir	303	3,77	1,14
s36 Yakın çevremle fikir ayrılığına düşmekten hiç hoşlanmam.	303	3,49	1,18
s37 Ailemi memnun edecek şeyleri nefret etsem de yaparım.	303	3,16	1,25
Toplam	303	39,83	4,59

Tablo 4'te öğretmen adaylarının dikey toplulukçu boyutuna yönelik genel ortalama puanlarının $39,83 \pm 4,59$ olduğu görülmektedir. Tablo 4 incelendiğinde öğretmen adaylarının dikey toplulukçu puanlarının diğer kültür alt boyutlarına göre en yüksek ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. Bu sonuç literatür bilgileriyle örtüşmekle birlikte geleneksel kültür anlayışımızın da devam ettiği yönünde bir sonuca varmamızda küçük de olsa bir veri sağlamaktadır. Öğretmen adaylarının özellikle aile ve yakın çevre konularındaki maddelerde *geleneksel* bakış açılarının oldukça net olduğu söylenebilir.

Tablo 5. Öğretmen adaylarının “dikey bireyselci” kültür boyutuna yönelik madde ve genel ortalama puanları

4. Faktör: Dikey Bireyselci	N	X	SS
s2 Kazanmak her şeydir	303	2,74	1,24
s4 Başkaları benden daha başarılı olduğunda rahatsız olurum.	303	2,45	1,25
s6 İşimi başkalarından daha iyi yapmak benim için önemlidir.	303	3,98	1,06
s9 Rekabet doğanın kanunudur.	303	3,77	1,22
s12 Başkası benden daha başarılı olduğu zaman kendimi gergin ve kamçılanmış hissedirim.	303	2,59	1,29
s26 Rekabet olmadan iyi bir toplum düzeni kurulamaz.	303	3,17	1,36
s30 Başkalarıyla rekabet edebileceğim ortamlarda çalışmak	303	3,44	1,16

hoşuma gider.

s34 Başarı hayatındaki en önemli şeydir.	303	3,13	1,26
Toplam	303	25,28	5,67

Tablo 5'te öğretmen adaylarının dikey bireyselci boyutuna yönelik genel ortalama puanlarının $25,28 \pm 5,67$ olduğu görülmektedir. Tablo 5 incelendiğinde öğretmen adaylarının en az katılım gösterdikleri kültür boyutunun dikey bireyselci kültür olduğu görülmektedir. Ancak maddelere verilen ortalama puanlar incelendiğinde öğretmen adaylarının dikey bireyselci kültür boyutunu reddeden bir düşüncede olmadıkları görülmektedir. Öğretmen adaylarının bu konudaki düşüncelerinde daha çok bir kararsızlık içinde oldukları sonucuna varılabilir. Bu durum, kültürel değişimin toplumlarda yaratmış olduğu kültürel karmaşa ile açıklanmaktadır. Kültürün karmaşıklığı arttıkça kültüre yüklenen anlamın da bireyselleştiği ifade edilmektedir (Triandis, 1994; Chick, 1997).

Tablo 6. Öğretmen adaylarının kültür algılarının cinsiyetlerine göre karşılaştırılması

Faktör	Cinsiyet	N	X	SS	t	P
Yatay Toplulukçu	Kız	178	35,97	4,05	-,868	,386
	Erkek	125	36,40	4,59		
Yatay Bireyselci	Kız	178	39,96	5,07	,636	,526
	Erkek	125	39,58	5,09		
Dikey Toplulukçu	Kız	178	39,81	4,37	-,103	,918
	Erkek	125	39,86	4,90		
Dikey Bireyselci	Kız	178	24,94	5,90	-1,222	,223
	Erkek	125	25,75	5,31		

Tablo 6'da cinsiyetler yönünden faktörlerin toplam puanları karşılaştırıldığında gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmemektedir. Bu durum, araştırmaya katılan örneklemin kültüre bakış açılarının cinsiyet açısından bir farklılık göstermediğinin sonucu olduğu gibi kültür kavramının ortak duygu, düşünce ve eğilimlerin ürünü olduğunu da tekrar eden bir veri olarak değerlendirilebilir.

Sonuç ve Öneriler

Bu araştırmada, öğretmen adaylarının kültür algıları, kültür alt boyutlarına göre incelenmiştir. Araştırmanın amacı öğretmen adaylarının bireyselci ve toplulukçu kültür boyutlarına yüklediği anlamı ortaya koymaktır. Bu bağlamda araştırma verilerinden hareketle öğretmen adaylarının dikey toplulukçu puanlarının yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Bu sonuç öğretmen adaylarının geleneksel kültür anlayışına bağlı bir kültür algısına sahip olduklarının göstergesidir. Öğretmen yetiştirme programları incelendiğinde kültür kavramının öğretim programlarında ciddi olarak ele alındığı, öğretmenlerin ise kültürün aktarıcısı bireyler olarak

görüldüğü aşikârdır. Eğitim fakültelerinde verilen eğitimin öğretmen adaylarını kültür konusunda toplulukçu bir düşünceye daha yatkın hale getirdiği de söylenebilir. Ancak öğretmen adaylarının yatay bireyselci kültür algılarının da yüksek olduğu görülmüştür. Bu duruma neden olarak, toplumsal anlamda meydana gelen kültür değişimleri gösterilebilir. Bu değişimler sosyal, siyasal, ekonomik ve teknolojik anlamdaki dinamiklerde meydana gelmektedir. Bu dinamiklerde meydana gelen değişimlere toplumun vermiş olduğu tepkinin şekli, aslında kültürel değişim sürecinin kültür algısında yaratmış olduğu farklılaşmadır. Türkiye toplulukçu kültürler içerisinde gösterilmiş olmasına rağmen son dönemdeki çalışmalar Türkiye'yi bireyselci veya toplulukçu olarak nitelendiremeyeceğimizi de göstermektedir (Özyer, Orhan, & Orhan, 2012). Triandis (1995), aynı kültür içerisinde farklı kültürel eğilimlerin varlığından bahsetmiş, İmamoğlu ve Aygün ise (2004) hızlı bir geçiş sürecindeki ülkelerde bu ayrımın yapılmasının mümkün olmadığını belirtmişlerdir. Benzer bir sonuç ise Göregenli'nin (1995) çalışması neticesinde elde edilmiştir. Göregenli Türk toplumunu bireyselci veya toplulukçu olarak sınıflandırmanın doğru olmayacağını ifade etmiştir. Wasti ve Erdil'in (2007), çalışmalarında da Türk örneklemin yatay toplulukculuk, dikey toplulukculuk ve yatay bireycilik boyutlarını destekleyen puanlara sahip olduğu görülmüştür.

Bu çalışmanın örneklemini oluşturan öğretmen adaylarının düşüncelerinden hareketle kültürel bir değişimden bahsetmemize zemin hazırlayan farklı veriler bulunmaktadır. Bireyselci kültürü temsil eden yatay bireyselci boyutta öğretmen adaylarının ortalama puanlarının, dikey toplulukçu boyut puanlarına çok yakın olduğu görülmektedir. Bu durum aslında öğretmen adaylarının bireyselci kültür özelliklerine de olumlu baktıklarının göstergesi olabilir. Bu durumu destekler bir diğer veri ise dikey bireyselci kültür boyutundan alınan puanlardır. Öğretmen adaylarının bu boyuta ilişkin puanları incelendiğinde ise gevşek kültür olarak adlandırılan bireyselci kültürü net olarak reddetmedikleri görülmektedir. Bu boyuta ait puanlar genel olarak kararsızım aralığında toplanmıştır. Gümüş'ün (2009) çalışmasında bireyselci veya toplulukçu kültürler içerisinde alt boyutlarda farklılaşma olabileceği ifade edilmiştir. Kültürün karmaşıklaşması bu durumun nedeni olarak gösterilmiştir.

Öğretmen adaylarının, özellikle aile ve yakın çevre konusundaki geleneksel düşünce anlayışını devam ettirdikleri görülmektedir. Ancak başarı, işbirliği, mükemmellik ve kimlik gibi konular üzerinde alınacak kararlarda bireyselci kültür algısının etkili olduğu söylenebilir. Geleneksel kültürlerde başarı, kimlik ve mükemmeliyetçilik aslında toplumsal olarak algılanan ve toplumla doğrudan ilişkilendirilen konular olmasına rağmen, öğretmen adayları bu konulardaki kararların toplumla çok alakalı olmadığını düşünmektedirler. Kağıtçıbaşı'nın (2007) bu konuda yapmış olduğu çalışmada; iç gruba olan aidiyet ve bağlılığın duygusal bağlamda devam ettiğini ancak başarı, mükemmellik gibi konularda bireylerin grup veya topluluk düşüncelerinden uzaklaştığını ifade etmesi de bu çalışmanın sonuçlarıyla tutarlılık göstermektedir. Bu ifadelerimizi destekleyebilecek bir diğer

veri ise bireyselci ya da toplulukçu kültüre verilen anlamın cinsiyet açısından da farklılaşmadığıdır. Bayan ve erkek öğretmen adaylarının düşüncelerinin kültür alt boyutlarının tamamında benzer olduğu görülmektedir.

Kültüre yüklenen anlam aslında toplumların yaşamlarına yükledikleri anlamla paralellik göstermektedir. Bu sebeple kültür araştırmalarının sürekliliği ve araştırmalara katılan örneklem gruplarının çeşitliliği bu konuda bizlere daha fazla bilgi verme imkânı sağlayabilir. Birçok önemli olayın (siyasal, sosyal, ekonomik) anlaşılması ve açıklığa kavuşturulması aslında toplumsal kararın neticesinde gerçekleşir. Kültür üzerinde yapılan çalışmaların sağlıklı sonuçlar vermesi araştırmalardaki sürekliliğe ve araştırma senaryolarındaki çeşitliliğe bağlıdır. Bu sebeple bu araştırmanın kültüre yüklenen anlam açısından çok küçük bir fikir verebileceği düşünülmektedir. Kültürün ölçülmesi üzerine yapılacak bundan sonraki çalışmalarda; örneklem grubunun tüm toplumu temsil edebilmesi, kültürün birey düzeyinde de ele alınabilmesi, kültürü oluşturduğunu düşündüğümüz tüm değişkenlerin ayrıntılı olarak betimlenmesi tavsiye edilebilir.

Kaynakça

- Barker, C. (2000). *Cultural Studies: Theory and Practice*. London: Sage.
- Bontempo, R., Lobel, S., & Triandis, H.C. (1990). Compliance and value internalization in brazil and the u.s.: Effects of allocentrism and anonymity. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 21, 200-213.
- Chick, G. (1997). Cultural complexity: The concept and its measurement. *Cross-Cultural Research*, 31, 275-307.
- Church, A. T., & Lonner, W. J. (1998). The cross-cultural perspective in the study of personality: Rationale and current research. *Journal of Cross Cultural Psychology*, 29, 32-62.
- Çavuşoğlu, N. (2000). Cultural identity: a "minority question"?. *İ.Ü.Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, No:23.
- Gümüş, D. Özlem, (2009) *Kültür değerler, kişilik ve siyasal ideoloji arasındaki ilişkiler: kültürlerarası bir karşılaştırma (Türkiye ve ABD)*, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Psikoloji ABD, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara.
- Göregenli, M. 1995. Kültürümüz açısından bireycilik – toplulukculuk eğilimleri: Bir baslangıç çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 10 (35): 1-14.
- Hawiland, A. W., Prins, E.L. H., Walrath, D. and Mcbride, B. (2008). *Kültürel antropoloji*. (Çev. İ. Deniz Erguvan Sarioğlu). İstanbul: Kaknüs Yayınları (Orijinal çalışma basım tarihi, 1980).
- Hogg, M. A., & Vaughan, G. M. (2006). *Sosyal Psikoloji*. Çev: İbrahim Yıldız-Aydın Gelmez. 1. Baskı. Ütopya Yayınevi. Ankara.
- Hofstede, G. (1980). *Culture's consequences: International differences in work-related values*. Beverly Hills, CA: Sage.

Hofstede, G. (1984). National cultures and corporate cultures. L. A. Samovar & R. E. Porter (Eds.). *Communication between cultures* (içinde). Belmont, Ca: Wadsworth.

Jamal, A. and Chapman, M. (2000). Acculturation and inter-ethnic consumer perceptions: can you feel what we feel?. *Journal of Marketing Management*, 16, 365–91.

İmamoğlu, E. O. ve Karakitapoğlu-Aygun, Z. (2004). Self-construals and values in different cultural and socioeconomic contexts. *Genetic, Social and General Psychology Monographs*, 130 (4): 277-306.

Kağıtçıbaşı, Ç. (2007). *Kültürel Psikoloji: Kültür Bağlamında İnsan ve Aile*. 3. Baskı. İstanbul: Evrim Yayınevi.

Kluckhohn, K. (1954). *Culture and behavior*. (Ed.: In G. Lindzey.), *Handbook of Social Psychology*. Cambridge, MA: Addison-Wesley: 2, s. 921-976.

Linton, R. (1945). *The cultural background of personality*. New York.

Mills, J., & Clark, M. S. (1982). *Exchange and communal relationships*. (Ed.: L. Wheeler), *Review of Personality and Social Psychology*, Beverly Hills, CA: 3, s. 121-144.

Realo, A., Allik, J., & Vadi, M. (1997). The hierarchical structure of collectivism. *Journal of Research in Personality*. 31, 93-116.

Özyer, K., Orhan, U., & Orhan, D. D. (2012). Sağlık Sektöründe Çalışanların Demografik Özellikleri, Kişilik Özellikleri ve Kültürel Değerleri Üzerine Bir Çoklu Durum Çalışması. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(19):177-189.

Singelis, T. M., Triandis, H. C., Bhawuk, D. S., & Gelfand, M. (1995). Horizontal and vertical dimensions of individualism and collectivism: A theoretical and measurement refinement. *Cross-Cultural Research*, 29, 240-275.

Triandis, H. C. (1994). *Culture and social behavior*, New York: McGraw- Hill.

Triandis, H. C. (1995). *Individualism and collectivism*, Boulder, CO: Westview.

Triandis, H.C., Bontempo, R., Villareal, M.J., Asai, M., & Lucca, N. (1988). Individualism and collectivism: Cross-cultural perspectives on self-in group relationships. *Journal of Personality And Social Psychology*, 54, 323-338.

Wasti, S. A. (2003). The influence of cultural values on antecedents of organizational commitment: An individual-level analysis. *Applied Psychology: An International Review*, 52 (4), 533-554.

Wasti S. A. & Erdil, S. E. (2007). Bireycilik ve toplulukçuluk değerlerinin ölçülmesi: SCS ve INDCOL ölçeklerinin Türkçe geçerliliği. *Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 7, 39-66.